

Parasha Tetzaveh תְּצַוֶּה U zult bevelen

Shemot (Exodus) 27:20-30:10

L' hadlik ner shel Shabbat.

De parasha van deze week, *Tetzaveh*, begint met het volgende bevel; Gij nu zult den kinderen Israels gebieden, dat zij tot u brengen reine olie van olijven, gestoten tot den luchter, dat men geduriglijk de lampen aansteke. (Exodus 27:20) Dit alles verwijst naar het aansteken van de "eeuwige vlam" de *ner tamid* van de Tempel Menorah. Sinds de verwoesting van de Tempel zijn we helaas niet langer in staat om deze mitswa exact te vervullen.

De Wijzen hierintegen zeggen dat we deze mitswa nog steeds kunnen vervullen door onze Shabbat-kaarsen aan te steken. De Ba'al HaTuri geeft hiervoor dan ook enig wiskundig bewijs: de *gematria* van *ner tamid* (נר תמיד) is 704, gelijk aan "op de shabbat" (בשבת), terwijl de *gematria* van *tetzave* (תצוה) 501 is, gelijk aan/ portret of beeld ". HaShem beval de vrouwen" (נשים צוה). Met andere woorden, HaShem beval vrouwen om Shabbat-kaarsen aan te steken als een manier om de eeuwige vlam van de Tempel gaande te houden.

Deze prachtige leer helpt ons hiermee eigenlijk om de oorsprong van het aansteken van Shabbat-kaarsen te achterhalen, aangezien de mitswa nergens expliciet in de Torah wordt genoemd. Waar komt het precies vandaan, waarom is het ingesteld en waarom zijn het specifiek vrouwen die de opdracht krijgen om deze kaarsen aan te steken?

Terug in de tijd.

Aan het einde van het tijdperk van de Tweede Tempel domineerden twee soorten stromingen het toneel: de Perushim ("Farizeeën") en de Tzdukim ("Sadduceeën"). De eerste genoemde begreep dat de geschreven Torah samenkwam met een Mondelinge Torah, terwijl de laatste de notie van een Mondelinge Torah verwierp en uitsluitend op de Schrift vertrouwde. Voor de Sadduceeën leverde dit een aantal halachische problemen op. De grootste was als het ging om het houden van de shabbat. Letterlijk gelezen stelt de Torah dat een vlam niet mag branden op de shabbat. Om deze reden gebruikten Sadduceeën helemaal geen vuur op shabbat, dus aten ze koud eten en konden ze vrijdagavond niet erg laat opblijven omdat er geen licht in hun huizen was.

De mondelinge overlevering maakt ondertussen duidelijk dat een vlam op shabbat mag blijven branden zolang deze van tevoren is aangestoken. Hierdoor konden de Farizeeën hun eten warm houden en hun huizen verlicht houden. De Farizeeën voerden aan dat het zonder dit onmogelijk zou zijn om de mitswa van het genieten van de shabbat te vervullen. Hoe kun je tenslotte genieten van de shabbat in de kou en het donker? Het aansteken van kaarsen vóór het begin van de shabbat was dus een groot verschil tussen de Farizeeën en de Sadduceeën. Het werd meer dan alleen een praktisch aspect het was een symbool van de ene groep boven de andere. Op de lange termijn, vooral na de verwoesting van de Tempel, verdwenen de Sadduceeën uit de geschiedenis. De gemeenschap van de farizeeërs ontwikkelde zich tot wat tegenwoordig het "rabbijnse jodanisme" zou worden genoemd.

Het is hierbij interessant om op te merken dat het christendom ook voortkwam uit die Farizeeër gemeenschap. Het Christelijke Nieuwe Testament belicht Yeshua/Jezus' debatten met de Sadduceeën, vooral met betrekking tot *Techiyat HaMetim* (het hiernamaals), waar de Sadduceeën

niet in geloofden omdat het niet duidelijk wordt besproken in de Torah. Het idee van het hiernamaals komt immers ook uit de mondelinge Torah. Vreemd genoeg proberen sommige christenen juist het judaïsme in diskrediet te brengen door tegen de mondelinge Torah in te gaan!

Een paar eeuwen later ontstond er opnieuw een andere vorm van judaïsme die opnieuw probeerde de mondelinge Torah te elimineren en terug te keren naar een strikte interpretatie van alleen de geschreven Torah. Dit was het zogeheten Karaitisch judaïsme, en het veroorzaakte enorme golven in de 8e^{en} 9e^{eeuw}. De grote Sa'adia Gaon werkte onvermoeibaar om het karaïtische judaïsme tegen te gaan, en de Rambam schrijft hem zelfs toe dat hij destijds het rabbijnse judaïsme heeft gered.

Het is dan ook niet verrassend dat we in de 9e-^{eeuwse} Siddur van Rav Amram Gaon (gestorven in 875) voor het eerst de tekst zien van een shabbat-kaars anstekende *berakhah* (zegen). Om de mondelinge Torah opnieuw te bevestigen en te versterken in een tijd dat deze werd aangevallen, stelden de rabbijnen van de 9e^{eeuw} een formele zegen in gemodelleerd naar de Chanukah zegen die moest worden geciteerd bij het aansteken van shabbat-kaarsen. Dit maakte duidelijk dat het HaShem was die *kideshanu v'tzivanu*, ons heiligde en ons beval dit te doen. Mensen moesten weten dat deze oude praktijk geen rabbijnse uitvinding was! Als we naar meer mystieke bronnen kijken, zien we inderdaad dat het aansteken van shabbat-kaarsen ver teruggaat zelfs helemaal tot aan de Hof van Eden.

Wel moet het volgende opgemerkt worden wanneer men leest, een Torah scroll met hoofdstukken bestaat niet. Het zogeheten kapitta en het invoeren hiervan is een uitvinding van de Katholieke kerk. Maar men houdt het in stand omdat het ook wel weer gemakkelijk is. Iets om zeker in uw achterhoofd te houden wanneer men dingen beweert of leest.

In Shemot (Exodus) 25:31 merkt de Ba'al HaTurim op dat in de Torah's volledige beschrijving van de Menorah de letter *samekh* niet één keer voorkomt. Dit geldt ook voor het scheppingsverhaal in Bereshiet (Genesis) 1. Daar is de *samekh* vreemd genoeg de enige Hebreeuwse letter die ontbreekt. De Ba'al HaTurim legt uit dat *samekh* Satan vertegenwoordigt, meer specifiek de kracht die bekend staat als Samael, מַלְאָכִים. Samael is is een belangrijke aartsengel in het judaïsme, waar hij de vorst van de demonen is, een beschuldiger (satan) een verleider en verwoester hij wordt beschouwd als zowel goed als slecht. Satan speelde echter geen rol in de schepping en de oorspronkelijke uitbarsting van goddelijk licht. In het begin werden de krachten van het kwaad volledig afgeweerd door de krachten van het goddelijk licht. Hetzelfde geldt voor het Menorah-licht van de tempel, dat het kwaad afstootte. Omdat Shabbat-kaarsen een verlengstuk zijn van de Menorah, hebben ook zij de kracht om het kwaad af te weren.

De eerste keer dat de letter *samekh* in de Torah verschijnt, is in de beschrijving van de Hof van Eden, en vervolgens in de schepping van Chava/Eva Bereshiet (Genesis) 2. Dit is geen toeval, want het zou Chava/Eva in Eden zijn die acht slaat op het advies van de slang en als eerste de verboden vrucht consumeert, waardoor hiermee het kwaad de wereld binnenkomt. Op dat moment was HaShem's Goddelijk Licht verborgen. De wereld was in duisternis gehuld. De shabbat-lichten dienen om dit tegen te gaan en een deel van het goddelijke licht in de wereld te herstellen. Dit verklaart waarom het juist vrouwen zijn die ze zouden moeten aansteken. Net zoals Chava/Eva kort voor de allereerste shabbat een afname van het licht veroorzaakte, heeft een vrouw de macht om het licht vóór elke shabbat te vergroten.

Ten slotte is het gebruikelijk om op vrijdagavond het tweede hoofdstuk van het Mishna-traktaat shabbat te reciteren, een passage genaamd *Bameh Madlikin*. Daar lezen we ook dat de Wijzen verschillende soorten olie toestaan voor de shabbat-verlichting, dit in tegenstelling dat Rabbi Tarfon er juist op staat dat het olijfolie moet zijn. Dit maakt dan ook een direct verband met de

Tempel Menorah, die alleen olijfolie kon verbranden, zoals vermeld in het openingsvers van de parasha van deze week. Aan het einde van de passage geven de wijzen drie mitswa's waar vrouwen zich speciaal op moeten concentreren. En deze drie mitswa's voorkomen als men ze navolgt de problemen bij de bevalling. Deze mitswa's zijn niddah (vrouwelijke zuiverheid) , challah (challah kan ook verwijzen naar het deegoffer) en shabbat-kaarsen. Het is niet moeilijk om te zien hoe dit, teruggaat tot het rectificeren van Eden:

Volgens mystieke bronnen was dan ook de echte fout in Eden seksueel van aard (zie bijvoorbeeld *Sha'ar HaGilgulim* , hoofdstuk 29). Adam en Chava/Eva hadden moeten wachten tot shabbat. De mitswa van niddah is een rectificatie voor dat falen van onthouding. In Eden at Chava/Eva van de "vrucht" en gaf er vervolgens een deel van aan haar man. De mitswa van challah is om een deel van het deeg te verwijderen en het aan een *kohen* te geven , wiens hele priesterlijke rol het is om verzoening te vergemakkelijken. En we hebben al gezien hoe Shabbat-kaarsen als rectificatie dienen. Al met al voorkomen dus deze drie mitswot moeilijkheden bij de bevalling, aangezien geboorteproblemen in de eerste plaats het resultaat waren van het consumeren van de Verboden Vrucht!

Samen worden deze drie mitswot beschouwd als de belangrijkste voor vrouwen, omdat deze dienen om Chava/Eva, de "moeder van al het leven", hierdoor te corrigeren. Het acroniem voor deze drie mitswot nechayah (נח"ה) heeft een waarde van 63, wat staat voor de Sefira van *Binah* , genaamd *Ima* , de "Moeder". Dezelfde drie letters (en waarde) spellen "Hannah" (חנה), die de volledige rectificatie van Chava/Eva vertegenwoordigt. Het enige verschil in hun namen (חווה vs. חנה) is dat de *vav* is vervangen door een *nun* . De Wijzen leren ons ook dat een *nun* een langgerekte, gelijkgerichte *vav* is (naar links gebogen in de richting van *Binah*), die de voltooiing van de vrouw voorstelt (zie Zohar I, 147a, met Tosefta) . Channah corrigeerde Chava/Eve. En dus zegt *Midrash Mishlei* (31:5) dat Channah wordt vertegenwoordigd door het volgende vers in *Eshet Chayil* : "Ze adviseert [*ta'amah*] dat haar koopwaar goed is [*ki-tov*]; haar lamp gaat 's nachts nooit uit. Channah keerde de "smaak" (*ta'amah*) van de Boom van Kennis van Goed en Kwaad om en ontstak het nooit-stervende spirituele licht opnieuw. Ditzelfde potentieel ligt ook bij elke heilige Joodse vrouw.

Shabbat Shalom

Jaacov

